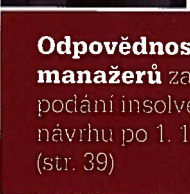

Právnická firma roku

reportáž z galavečera,
výsledková listina
(str. 17)

**Odpovědnost
manažerů** za opožděně
podání insolvenčního
návrhu po 1. 1. 2012
(str. 39)

**Hlavní změny,
které přinese**
„velká“ novela
zákoníku práce
(str. 68)

**Zákon o trestní
odpovědnosti
právnických osob**
a řízení proi nim
(str. 70)

**Profil advokátní
kanceláře
PwC Legal**
(str. 24)

Odpovědnost státu za škodu vzniklou nezákonným trestním postihem právnické osoby

Nedávno definitivně přijatý zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim není pouze revolucí v trestním právu České republiky. Je také velkou příležitostí k úvahám o všech možných souvislostech jeho budoucí praktické aplikace. Mezi ně určitě patří také úvaha o tom, zda bude mít právnická osoba vůči státu nárok na náhradu případné škody, která jí v důsledku nezákonného trestního stíhání vznikne.

Přijatý princip „pravé“ trestní odpovědnosti přibližuje tuto odpovědnost právnických osob velmi blízko k trestní odpovědnosti osob fyzických. Proto se i v jejich případě bude používat stávající trestní zákoník a trestní řád - podpůrně a není-li to z povahy věci vyloučeno.

V trestněprávní praxi platí, že zdaleka ne každý obviněný je také obžalován a zdaleka ne každý obžalovaný je nakonec také odsouzen. Stejně tak jako u osob fyzických, proto bude trestní stíhání právnických osob v některých případech pravomocně zastaveno usnesením

státního zástupce, případně budou právnické osoby pravomocně zproštěny viny rozsudkem soudu.

Už samotný fakt trestního stíhání však přitom může znamenat pro každého postiženého nejruznější závažné následky s dopadem jak na jeho osobní a profesní život, tak i na jeho dobrou pověst. Tak jak to platí pro osoby fyzické, bude to v přenesené podobě platit i pro osoby právnické.

Konstatování „vyšetřování skončilo, zapomeňte“ samozřejmě takovou situaci nijak neřeší, takže i v našich podmínkách, a to již více než 40 let, existuje možnost konkrétního finančního odškodnění takto postiženého ze strany státu. Konkrétní úprava tohoto institutu je nyní obsažena v zákoně č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Tento zákon má obsahově mnohem širší dopad než pouhé řešení následků trest-

ního stíhání, nicméně z hlediska pozice pravomocně „očistěné“ právnické osoby zde má právě odpovědnost státu za takto způsobenou škodu svůj zvláštní význam.

Není žádný relevantní důvod předpokládat, že by se snad citovaný zákon na právnické osoby nevztahoval. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim byl sice doprovázen rozsáhlým „změnovým“ zákonem, zákon č. 82/1998 Sb. však v seznamu těchto změn uveden není. Ani z jeho dikce nelze nijak dovodit, že by se snad na právnické osoby vztahovat neměl, samozřejmě opět s výjimkou vztahových ustanovení, kde to je z povahy věci vyloučeno - viz například náhrada za nezákonnou vazbu.

Obecně vzato, je v takovém případě požadavek náhrady škody vůči státu podmíněn zejména tím, že trestní stíhání proti příslušnému subjektu bylo pravomocně zastaveno státním zástupcem, případně že tento věc až v rámci řízení před soudem obžaloby pravomocně zproštěn. Zpravidla se jedná o trestní případy končící věrohodným závěrem o tom, že skutek, pro který se trestní stíhání vede se nestal, případně že tento skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci.

Vlastní požadavek na náhradu škody potom většinou spočívá ve vyčíslení ušlého výdělku anebo ušlého zisku fyzické osoby a také ve vyčíslení nákladů její obhajoby. Od roku 2006 však již existuje také možnost, žádat od státu finanční zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, neboli za škodu morální. K této změně zákona došlo v důsledku snahy státu omezit počet těch případů, kdy se postižení s takovým požadavkem obraceli přímo na Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku. Důvodem zde často byla a je nepřiměřená délka probíhajícího trestního řízení (typicky porušení práva na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě), ale může se jednat třeba také o požadavek přiměřené náhrady dopadů osobní dehonestace postiženého v médiích.

Výše finančních požadavků jednotlivých fyzických osob je samozřejmě velmi kolísavá v závislosti na konkrétních okolnostech toho kterého případu. Obecně je však třeba předpokládat, že obdobné požadavky osob právnických mohou být až řádově vyšší vzhledem k tomu, že také škodlivé následky nezákonného trestního stíhání pro ně mohou mít mnohem závažnější následky.

Pro doplnění lze uvést, že pokud již stát uhradil vzniklou škodu, případně pokud již uhradil zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, může požadovat regresní náhradu od těch, kteří se na vydání nezákonného rozhodnutí anebo na nesprávném úředním postupu podíleli.

V případech soudců anebo státních zástupců je to však možné pouze tehdy, jestliže byla jejich vina zjištěna v kárném anebo trestním řízení (tyto případy však jaksi známy nejsou).

Jestliže si představíme situaci neprávem trestně postižené právnické osoby, v praxi zřejmě nejspíše obchodní společnosti (firmy), už předběžně lze předpokládat různé tituly možného požadavku náhrady materiální škody. Již medializace trestního stíhání firmy (zvláště významné) může mít za následek výrazné poškození jejího dobrého jména, se závažným faktickým dopadem na její běžnou činnost. Nedůvěra obchodních partnerů může potom mít nejrůznější negativní následky, jako například rušení obchodních smluv s druhotným efektem propadu výroby, související nutnosti propouštění (a znovunabírání) zaměstnanců a ohrožení další běžné existence firmy jako takové. Škody mohou v těchto souvislostech vznikat i narušením obchodních vztahů se subdodavateli, apod. U akciových společnostech se sice nabízí ještě také otázka poklesu ceny akcií, po právu je však třeba konstatovat, že jejich cena může po skončení trestního stíhání třeba zase stoupnout...

Stejně tak jako u osob právnických, může být titulem pro požadavek újmy nemateriální také poškození dobrého jména firmy u jejich zákazníků a u jejich obchodních partnerů.

Lze předpokládat, že si právníci takto poškozených firem dají na odůvodnění požadavku odškodnění záležet.

Podle citovaného zákona č. 82/1998 Sb. je nutné obligatorně uplatnit požadavek náhrady škody u Ministerstva spravedlnosti České republiky ještě předtím, než je takový nárok uplatněn u soudu. Ministerstvo spravedlnosti je kompetentní v případech, kdy ke škodě došlo v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení, dále v případech nezákonného rozhodnutí soudu ve správním řízení v souvislosti s rozhodováním územních celků v jejich samostatné působnosti a konečně v případech, kdy byla škoda způsobena notářem nebo soudním exekutorem.

Tisíce takových požadavků zde každoročně vyřizuje přetížený odbor odškodňování, který náhradu škody přiznává pouze v případech, kde je tato škoda bez pochybností prokázána a to navíc bez potřeby provádění jakéhokoliv dalšího dokazování (forma mimosoudního vyrovnání).

Výše všech uplatňovaných náhrad (tj. včetně uvedených netrestních titulů podaných žádostí) se zde celkově pohybuje v miliardách. V roce 2009 činila celková výše všech uplatněných žádostí o mimosoudní vyrovnání více než 7 mi-

liard Kč. Ve stejném období probíhala jednání o žalobách, uplatňujících již u soudu požadavek náhrad v celkové výši téměř 138 miliard Kč. Přiznané náhrady však činí v obou případech pouhý zlomek těchto uvedených částek. Do těchto statistik však budou v budoucnosti postupně zahrnovány kromě stávajících osob fyzických i osoby právnické a bude proto určitě zajímavé sledovat kvantitativní vývoj jejich odškodňování. Možná by si tato nová situace zasloužila i samostatně vedenou statistickou evidenci Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Problém zákona č. 82/1998 Sb. bohužel spočívá v tom, že patrně není způsobilý přímo řešit žádné druhotné škody, které mohou nezákonným trestním stíháním právnické osoby vzniknout také. Tyto škody přitom mohou velmi snadno nastat i na straně těch, kteří se vznikem trestněprávních problémů firmy sice nemají vůbec nic společného, ale trestní stíhání právnické osoby se jich přitom současně může velmi negativně dotknout - v praxi se patrně bude jednat zejména o zaměstnance.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim hovoří o důsledcích, které může mít pro třetí osoby uložení trestní sankce právnické osobě a v této souvislosti používá dokonce pojem „přiměřenost“. Nehovoří však bohužel už nic o tom, že už samotné trestní stíhání právnické osoby může být pro některé třetí osoby také dost velký problém a pokud jim tak v této souvislosti vznikne škoda, otázka jakékoliv její dodatečné náhrady může být v praxi velmi sporná a možná dokonce i nemožná. ●

JUDr. Jan Vidrna
Advokátní kancelář Dáňa, Pergl a partneři

DÁŇA, PERGL & PARTNEŘI

Advokátní kancelář